

SELİN ÇAĞLAYAN • İsrail Sözlüğü

SELİN ÇAĞLAYAN 1960 yılında İzmir'de doğdu. İzmir Bornova Anadolu Lisesi ve AÜ SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. Gazeteciliğe 1980'de *Yankı* dergisinde başladı. *Yeni Asır*, *Milliyet*, *Anadolu Ajansı*, *Turkish Daily News*, *Günaydın*, *Hürriyet*, *Yeni Yüzyıl* gazeteleriyle NTV ve CNN Türk televizyonlarında çalıştı. Atina, Brüksel, Ankara ve Tel Aviv'de görev yaptı. *İsrail Sözlüğü* Selin Çağlayan'ın Tel Aviv'de bulunduğu 5 yıl boyunca edindiği izlenimlerden yola çıkılarak yazılmıştır. Yayımlanmış diğer kitapları: *Müslüman Kardeşler'den Yeni Osmanlılar'a İslamcılık* (Imge Kitabevi Yayınları, 2011), *İran, Mehdi'yi Beklerken* (Cinius Yayınları, 2012).

selincag@yahoo.com

İletişim Yayınları 1034 • Bugünün Kitapları 95

ISBN-13: 978-975-05-0270-5

© 2004 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-3. BASKI 2004-2010, İstanbul

4. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR Murat Gültekingil

KAPAK Suat Aysu

DİZİN Atilla Bayındır

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Serap Yeğen

DİZİN Birhan Koçak

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SELİN ÇAĞLAYAN

İsrail Sözlüğü

*Siyonistler, Muhalifler, Tarihçiler,
Eylemciler, Yerleşimciler, İsraililer...*

T e Ő e k k ũ r

Öncelikle kitabımda yer almayı kabul ettikleri ve bana zaman ayırdıkları için tüm söyleşi konuklarıma minnettarım.

Ayrıca değerli yardımları nedeniyle Doęan Tılıç ve Haldun Armaęan'a, dostlukları ve misafirperverlikleri nedeniyle Deniz ve Ümit Enginsoy'a, Washington'daki can yoldaŐlığı için Nancy'e, CD'lerini hediye ederek kitap boyunca bana eşlik eden İzak Perlman ile tanıştırdığından dolayı sevgili ablam Sirel EkŐi'ye, bu kitabın gizli editörü sevgili kardeŐim Adnan Çağlayan'a, sonsuz desteği ve Őefkati için sevgili annem Necla Çağlayan'a teŐekkür ederim.

Son olarak eleştiri ve önerileri ile kitaba yön veren Murat Gültekingil ile destek ve önerileri için Tanıl Bora'ya ve Ömer Laçiner'e, kitabım için üç değerli editörünü tahsis eden İletişim Yayınları'na da teŐekkürlerimi sunmak isterim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	
HER ŞEY GÜZEL BİR TEL AVİV SABAHI BAŞLADI	15
<i>BİRİNCİ KISIM</i>	
İsrail'e Dair: Kudüs - Tel Aviv	43
DERSİMİZ: SİYONİZM TARİHİNE GİRİŞ	45
<i>Tarihçi Prof. Jacop Şavit</i>	46
<i>"Vadedilmiş Topraklar' Artık Güçlü Bir Argüman Değil"</i>	47
REVİZYONİST BİR YAŞAM ÖYKÜSÜ	53
<i>Revizyonist Lady Muriel Chesler</i>	54
<i>"Sadece İsrail'de Bir Yahudi Değil Bir İnsanım"</i>	56
REVİZYONİST EYLEMCİNİN PEŞİNDE	65
<i>Irgun'un Son Komutanı Samuel Katz</i>	66
<i>"İngilizleri Rahat Bıraksaydık Asla Gitmezlerdi"</i>	69
SÖZ, KLASİK SİYONİZMDE	87
<i>Ben Gurion'un Biyografi Yazarı Prof. Michael Bar Zohar</i>	88
<i>"İsrail'de Sağ 77'den Beri Çoğunlukta"</i>	89
SİYONİZM, DİN, MESİH VE YERLEŞİMCİLER...	105
<i>Yerleşimci İsrail Harel</i>	109
<i>"Nereye Yerleşirsen Orası Ülken Olur"</i>	114

İSRAİL'E FARKLI BİR BAKIŞ	121
<i>Yeni Tarihçi Tom Segev</i>	123
<i>"Post Post-Siyonizm Yaşıyoruz"</i>	124
HOLOKOSTTAN ÇIKAN DERSLER	131
<i>Holokost Uzmanı Dr. Roni Stauber</i>	132
<i>"Holokosttan Çıkan Dersler Barışa Engel Değil"</i>	135
BİR HOLOKOST KURTULANININ GÖZÜYLE	139
<i>Holokost Kurtulanı Fanny Englard</i>	141
<i>"Holokost Yine Olabilir. Tehlikedeyiz"</i>	143
TEKRAR AVRUPA'YA DÖNÜŞ MÜ?	151
<i>AB Savunucusu Prof. Raymond Kohen</i>	153
<i>"Siyonizm Taşralı Bir Çizgiye Geriledi"</i>	154
AMERİKALI GÖZÜYLE İSRAİL, YAHUDİ GÖZÜYLE AMERİKA	163
<i>Amerikan Göçmeni Susan Pye</i>	164
<i>"İsrail'de Yahudi Olmak Zorunda Değilim"</i>	165

İKİNCİ KISIM

İsrail ve ABD Hakkında: Washington	175
İLK ADRES YAHUDİ LOBİSİ	179
<i>Lobici Keith Weissman</i>	180
<i>"Dostlarımızın Sadık Dostuyuz. Başarımızın Sırrı Bu"</i>	181
NEO-LİB'LER NEO-CON'LARA KARŞI (MI?)	201
<i>Neo-Lib Ronald Asmus</i>	203
<i>"Neo-Con'larla Çıkış Noktamız Aynı, İzlenecek Politika Konusunda Ayrılıyor"</i>	206
KİMDİR BU NEO-CON'LAR?	217
<i>Neo-Con Joshua Muravchik</i>	225
<i>"İsrail'in Kalbimde Çok Özel Bir Yeri Var Ama Bosna'nın da Öyle"</i>	227
ORTADOĞU'DA DEMOKRASİ MÜMKÜN MÜ?	239
<i>Ortadoğu Uzmanı Prof. Daniel Brumberg</i>	241
<i>"İslâmî Partiler Demokrasiye En Büyük Engel"</i>	242
İSRAİL, ABD İÇİN NEDEN ÖNEMLİ?	257
<i>Büyükelçi Edward Walker</i>	260
<i>"Şaron'u Durdurmanın Yollarını Aramaya Başlamalıyız"</i>	261

HİRİSTİYAN SİYONİZMİ NEDİR?	273
<i>Evangelist Richard Hellman</i>	278
<i>"Başkan Bush'u Etkileme Gücüne Sahibiz"</i>	280
ANTI-SEMITİZM NEDİR?	295
<i>Kadın Savaşçı Stacy Burdett</i>	309
<i>"Anti-Semitizm İsrail Yokken de Vardı"</i>	310
ORTADOĞU'DA BARIŞ ÖZLEMİ	321
<i>Barış Destekçisi M.J. Rosenberg</i>	322
<i>"Bütün Bu Çatışmadan İyi Bir şey Doğacak"</i>	322
ORTADOĞU GERÇEĞİNE FARKLI BİR BAKIŞ	337
<i>Yerleşim Gözlemcisi Geoffrey Aronson</i>	338
<i>"Filistinliler Diyorlar ki 'Kalmak mı İstiyorsun? O Zaman Kanayacaksın. O Zaman Bedelini Ödeyeceksin'"</i>	339
İSRAİL, ABD VE ORTADOĞU ÜZERİNE	351
<i>İsrail'in Savunucusu Barry Jacobs</i>	352
<i>"Amerikan Halkı Her Zaman İsrail'i Destekleyecek"</i>	352
ÜÇÜNCÜ KISIM	
Notlar	367
BİRİNCİ BÖLÜM	
SİYONİZM: BİTMEYEN TARTIŞMA	369
<i>"Siyonizm Yahudi Ulusal Hareketidir"</i>	369
TÜRKİYE'DE EGEMEN BAKIŞ	370
<i>"Siyonizm Emperyalist Terördür"</i>	370
<i>"Siyonistler Yeni Haçlılardır"</i>	371
<i>"Siyonizm, Türk-İslâm Dünyası ve Bütün İnsanlığın Düşmanıdır"</i>	372
<i>"Siyonizm Emperyalizmin Bir Aracıdır"</i>	373
DÜNYADAN BAZI ÖRNEKLER	374
<i>"Siyonizm ve Emperyalizmin Entelektüel Kökenleri Aynıdır"</i>	374
<i>"Siyonizm, Ortadoğu'da Amerikan Çıkarlarını Genişletmektedir"</i>	375
<i>"Siyonist Yerleşmeci Sömürgeciliği, Batılı Devletlerle de Çatışma İçindedir"</i>	376
<i>"Siyonizm Irkçılıktır"</i>	378
<i>"Siyonizm Irkçılık Değildir"</i>	379
<i>Farklı Bir Görüş</i>	380

SİYONİZMİN HALLERİ	381
<i>Siyasi Siyonizm</i>	381
<i>Ruhani ya da Kültürel Siyonizm</i>	382
<i>Dinî Siyonizm</i>	383
<i>Anti-Siyonist Dinci Akım: Neturei Karta</i>	385
<i>Pratik Siyonizm</i>	386
<i>Sentetik Siyonizm</i>	386
<i>Klasik ya da Sosyalist Siyonizm</i>	387
<i>Revizyonist Siyonizm</i>	387
MANDA DÖNEMİNDEKİ YAHUDİ YERALTI ÖRGÜTLERİ	388
<i>Haganah</i>	388
<i>Irgun</i>	389
<i>Lehi</i>	390
<i>“Deir Yassin Katliamı”</i>	391
<i>Morris ve Mülteci Sorununun Doğuşu</i>	398
SİYASİ PARTİLER	401
<i>İşçi Partisi</i>	401
<i>Likud</i>	402
<i>Ulusal Dinci Parti (Mafdal)</i>	403
<i>Agudat İsrail (İsraililer Birliği)</i>	403
<i>Şa’as (Shas)</i>	404
<i>Meretz</i>	405
<i>Moledet</i>	405
<i>Hadaş</i>	406
PARLAMENTO DIŞI HAREKETLER	407
<i>Gush Emunim</i>	407
<i>Yahudi Yeraltı Örgütleri</i>	414
<i>“Meir Kahane” ve “Kach”</i>	415
<i>“Tapınak Tepesi (Haram-ül Şerif) ile İlgili Eylemleri Yapan Gruplar”</i>	416
<i>Gush Emunim Yeraltı Örgütü</i>	417
<i>Rabin’in Öldürülmesi ve Yahudi Fundamentalizmi</i>	420
<i>Yahudi Fundamentalizmi ve ABD</i>	422
<i>Yahudilikte Mesianik Düşünce</i>	425
BARIŞ ŞİMDİ HAREKETİ	427
<i>Yerleşim Merkezleri Gözlemi</i>	429
<i>Kudüs</i>	429

<i>Diyalog</i>	429
<i>Gençlik</i>	430
<i>BŞH Yurtdışında</i>	430
LİDERLER	431
ZEEV VLADİMİR JABOTİNSKY	431
<i>Jabotinsky Türkiye’de</i>	432
<i>Siyon Katır Birlikleri</i>	434
<i>Betar</i>	434
<i>Demir Duvar Politikası</i>	435
DAVİD BEN GURİON	438
<i>Peel Komisyonu</i>	439
<i>BM Güvenlik Konseyi Taksim Kararı</i>	440
<i>Altalena</i>	441
<i>Altalena ve Filistinliler</i>	441
<i>Ben Gurion ve Moşe Şaret</i>	442
<i>Ben Gurion, Levi Eşkol ve Bir Tür Askerî Darbe</i>	444
<i>’67 Savaşı ya da Altı Gün Savaşları</i>	445
<i>Ben Gurion’un Kişiliği</i>	448
GOLDA MEİR	449
<i>Yom Kipur Savaşı</i>	451
<i>İsrail Nükleer Silah Kullanmaya Yakın mıydı?</i>	453
<i>ABD ve Sovyetler Nükleer Savaşın Eşiğine mi Gelmişlerdi?</i>	454
MENAHEM WOLFOWITCH BEGİN	455
<i>Sefaradi-Aşkenazi Çatışması</i>	457
<i>Gösteriler ve İkinci İsrail</i>	458
<i>Sefaradi Kültürü ve İşçi Partisine Karşı Çıkış</i>	459
<i>Farklı Bir Sefaradi: Avi Şalem</i>	460
<i>Camp David Anlaşmaları</i>	461
<i>Irak Nükleer Reaktörünün Bombalanması</i>	464
<i>Lübnan Savaşı</i>	464
<i>Begin’in Kişiliği</i>	466
İZAK ŞAMİR	468
<i>Şamir’in Kişiliği</i>	470
İZAK RABİN	471
<i>Rabin’in Öldürülmesi</i>	473
<i>Sonuç</i>	478
<i>Rabin’in Kişiliği</i>	479

ŞİMON PERES	481
<i>Peres, Şaron'a Karşı Başbakan Adayı Olamıyor</i>	483
<i>Peres'e Yönelik Sert Eleştiriler</i>	484
<i>Kişiliği</i>	485
BİNYAMİN (BENJAMİN) NETANYAHU	487
<i>Netanyahu'nun Kişiliği</i>	490
<i>Baba Mirası İdeoloji: Siyasi Revizyonizm</i>	491
EHUD BARAK	494
<i>Kişiliği ve Barış Sürecine Etkisi</i>	497
<i>Barak'ın Savunması</i>	500
<i>Barak'a Soldan Eleştiri</i>	502
ARİEL ŞARON	503
<i>Kibya Katliamı</i>	503
<i>Politikaya Atılıyor</i>	504
<i>Sabra ve Şatilla Katliamları</i>	504
<i>Şaron'u Savaş Suçlusu Olarak Yargılama Girişimi</i>	506
<i>Siyasi Kariyeri Etkilenmedi</i>	507
<i>İktidara Geliyor</i>	508
<i>Kişiliği</i>	510
ORTADOĞU BARIŞ SÜRECİ	512
<i>Madrid Konferansı</i>	513
<i>Gizli Oslo Görüşmeleri</i>	513
<i>İlk El Sıkışma</i>	514
<i>Oslo Güven Yaratamadı</i>	514
<i>Sağ Arafat'a Hiç Güvenmedi</i>	515
<i>Rabin Suikastı Dönüm Noktası Oldu</i>	516
<i>Şiddet Başlıyor</i>	516
<i>Netanyahu İktidarda</i>	517
<i>Barak Barış Vaadiyle Gelmişti</i>	517
<i>Filistin Halkı Barış Umudunu Kesiyor</i>	518
<i>Lübnan'dan Geri Çekilme</i>	518
<i>Camp David Zirvesi Öncesinde Hava</i>	518
<i>Camp David Zirvesi</i>	519
<i>Zirve Sonrası</i>	519
<i>İntifada Başlıyor</i>	520
<i>Ateşkes Sağlanamıyor</i>	521
<i>Taba Görüşmeleri</i>	521

<i>Şaron İktidara Geliyor</i>	522
<i>Bir Dönem Kapanıyor</i>	522
<i>Filistin Toprakları Yeniden İşgal Altında</i>	524
<i>Yol Haritası</i>	526
<i>Cenevre Belgesi</i>	526
<i>Şaron'un Ayrım Planı</i>	527
İKİNCİ BÖLÜM: İSRAİL-ABD İLİŞKİLERİ	531
"ÖZEL İLİŞKİLER O KADAR DA ÖZEL DEĞİLDİR"	531
<i>ABD Büyükelçisinin Gözüyle</i>	532
<i>Stratejik İşbirliğinin Öyküsü</i>	535
<i>Reagan'ın Stratejik Ortaklık Anlayışı</i>	537
<i>Stratejik İşbirliğinin Amacı</i>	539
<i>İsrail, Niye İslâmî Fundamantalizmi Vurguluyordu?</i>	541
BUSH-ŞARON İŞBİRLİĞİ İDDİASI	542
<i>Bush Niye Şaron'a "Yardım Ediyor?"</i>	543
<i>Arap Dünyasını Güçlendirmemek İçin</i>	543
<i>Seçim Hesapları Nedeniyle</i>	544
<i>Dini İnançlarından Dolayı</i>	544
<i>Neo-Con Danışmanları Nedeniyle</i>	546
NEO-CON'LAR KİMDİR?	547
<i>PNAC Nedir?</i>	548
<i>Niçin Irak?</i>	551
<i>"Kesin Bir Değişiklik"</i>	552
<i>Wolfowitz ve Savunma Planlama Rehberi</i>	555
<i>Bush Doktrininin Gelişimi</i>	556
<i>"Münih Kartı"</i>	559
<i>Neo-Con Felsefesi ve Holokost</i>	560
<i>Neo-Con'lar ve Barış</i>	563
<i>Neo-Con İsrail Bağlantısı</i>	565
NEO-CON'LAR NE DİYOR?	565
<i>Neo-Con'lar ve İsrail</i>	568
<i>Bosna ve Neo-Con Felsefesi</i>	570
<i>Neo-Con'lar Niçin Etkili</i>	573

GİRİŞ
HER ŞEY GÜZEL BİR TEL AVİV SABAHI BAŞLADI

“Neo-con’lar Likudniktir.” Kendi kendime tekrarladım “neo-con’lar Likudniktir”. Sanki bir şifre. “Bu nasıl haberleştirilir?” diye düşündüm.

İyot kokulu, ılık, güzel bir Tel Aviv sabahında, başımı kaldırıncaya hemen yanbaşımındaki Akdeniz’i görebildiğim masama oturmuş internette günlük haber taramamı yapıyordum. Daha sonra çok karşıma çıkacak olan “Neo-con’lar Likudniktir” önermesini ilk okuyuşumdu. 11 Eylül’ün ve ABD’nin Afganistan’a açtığı savaşın yankıları halen sürüyordu, Bush yönetiminin bundan sonraki hedefinin Irak olacağı konusunda Amerikan ve dünya basınında çıkan yorumlar artmıştı. Okuduğum makale bunlardan birisiydi ve Washington’un Irak’a, aslında İsrail’in çıkarlarını korumak için saldıracağını, çünkü yönetimdeki, neo-con (Yeni Muhafazakârlar) olarak isimlendirilen ve İsrail’de iktidarda olan Likud’un görüşlerini benimseyen Yahudi bir grup yetkilinin, ABD’nin değil, İsrail’in çıkarlarını korumayı amaçladığı belirtiliyordu. Neo-con’lar bunu yaparken güçlü Amerikan lobisinden ve dinî inançları nedeniyle İsrail’i destekleyen Evangelist Hıristiyanlardan destek alıyorlardı. Neo-con’lar Likud lideri ve İsrail Başbakanı Ariel Şaron’un isteklerine göre davranıyorlardı. Yani bir anlamda ABD, İsrail tarafından yönetiliyordu.

Ancak bu kadar açıklama şifreyi çözmeye yeterli değildi. Kimdi bu neo-conlar ve Likud'un görüşlerini, eğer önerme doğruysa, niçin paylaşıyorlardı? Likud'un görüşleri tam olarak neydi? Gerçekten ABD, yönetimdeki bir neo-con kabal-entrika çeviren gizli grup- aracılığıyla Şaron tarafından mı yönetiliyordu? Ya da Ortadoğu'daki en büyük Amerikan üssü olarak tanımlanan İsrail mi Washington'dan? Yani, "Neo-con'lar mı Likudnikti?", "Şaron mu bir neo-con'du?" Yoksa bu iddialar bir komplo teorisi miydi ya da yeniden hortlayan bir anti-semitizmin mi (Yahudi karşıtlığı) ürünüydü?

Araştırmaya Likud ile başladım. Likud'u ve onu oluşturan koşulları anlamak için önce İsrail'in tarihini ve bu tarih boyunca etkili olan temel siyasi akımları bilip anlamak gerekiyordu. Bütün bunlar için de önce siyonizmin ne olduğunu anlamalıydım. Böylece kendimi 150 yıl geriye gitmiş "Siyonizm nedir, nerde, nasıl, neden doğmuştur?"u araştırırken buldum. Bu uzun bir araştırma oldu. Çünkü öğrendikçe yeni sorularla karşılaştım, bu soruların cevapları yeni soruları doğurdu, yeni soruların cevapları yeni soruları doğurdu. Sonuçta bir kitap yazmaya karar verdim.

Kitap yazma fikrini, her ne kadar "Neo-con'lar Likudnik midir?" sorusuna cevap ararken hayata geçirdiysem de, benim en başından beri istediğim "İsraililerin gözüyle İsrail'i" anlatan bir kitap yazma hayalimle birleşince ortaya *İsrail Sözlüğü* çıktı.

"İsrail'e Dair"

İsrail Sözlüğü'nün ilk bölümü olan "İsrail'e Dair" de, bir yandan söz konusu sorunun izini sürerken diğer yandan da; İsrail'de bugün var olan siyasi eğilimlerin kaynağını, siyonizmin ne olduğunu ve İsrail'de siyonizme nasıl bakıldığını, İsrail toplumdaki güçlü Aşkenazim-Sefaradim çatışmasını, İsrail mentalitesini şekillendiren unsurları ve özellikle holokostu (İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilere yapılan soykırım), İsrail demokrasisinin ne kadar güçlü olduğunu, "Vadedilmiş Top-

raklar” inancı ve “Büyük İsrail” düşüncesini ve ikisini birleştiren güçlü Gush Emunim Hareketini, buna bağlı olarak Mesih inancını, İsrail’de resmi tarihe alternatif bir tarih yazan “Yeni Tarihçileri”, İsrail’in AB sevdasını, İsrail’de çeşitli kesimlerin Filistin sorununa bakışımı, son olarak da İsrail ve Amerikan toplumlarının karşılaştırılmasını ele aldım. Bütün bunları tek başıma değil, uzun ve ayrıntılı söyleşilerde bulunduğum 10 İsrailli ile birlikte yaptım. Söyleşi konuklarımı –kimliklerinin de en az sözleri kadar önemli olduğuna inandığım için– önce küçük portrelerle tanıttım.

“Tarihçi” başlığı ile tanıtılan Tel Aviv Üniversitesi, siyonizm tarihi profesörü Jacop Şavit ile söyleşi bir “Siyonizmin tarihine Giriş” dersi niteliğinde. Jacop Hoca, bugünkü İşçi Partisi’ne dönüşen klasik siyonist hareket ile Likud’a dönüşen revizyonist siyonizm arasında İsrail’in kuruluşu öncesinde yaşanan çatışmayı tarafsız bir gözle ve öğrencilerine anlattığı gibi anlattı. Şavit, bugün aşırı sağcı unsurların güç kazandığını kabul etmekle birlikte, İsrail demokrasisine güveniyor ve “Bir İsrail derin devleti olmadığı” kanısında. Barış sürecini de konuştuğumuz Şavit’e göre, “İsrail’i ancak Filistinli bir Ben Gurion kurtarabilir”.

“Revizyonist Lady” Muriel Chesler, revizyonizme adanmış 84 yıllık yaşam öyküsünü anlattı... Bir ev hanımı olarak İngiliz denetimindeki Güney Afrika’da, yasadışı olarak kabul edilen revizyonist harekete yardım için gizlice yürüttüğü yardım faaliyetlerini, Menahem ve Eliza Begin ile olan kişisel dostluğunu, niçin revizyonist olduğunu... Chesler, doğduğu toprakları bırakıp İsrail’e gelme nedenini şöyle özetledi: “Çünkü sadece İsrail’de bir Yahudi değil bir insansın.”

İsrail’de halen çok tartışmalı bir isim olan ünlü revizyonist eylemci, yazar ve politikacı, Samuel Katz, revizyonist yeraltı örgütü “İrgun’un son komutanı” olduğunu ilk kez söyleşimiz sırasında açıkladı. Jabotinsky’nin biyografi yazarı 88 yaşındaki Katz’ın, 3 gün süren söyleşi sırasında anlattığı heyecanlı yaşam öyküsü, revizyonist hareketin de öyküsüydü. “Siyonistleri” halen ağır bir dille eleştiren Katz, İrgun’un –terör olarak niteledi-

ği- eylemleri olmasa Filistin'deki İngiliz işgalinin asla sona ermeyeceğini savunmayı sürdürüyor.

“Ben Gurion’un biyografi yazarı” Michael Bar Zohar, tanınmış bir politikacı ve yazar. Söyleşimizi yaparken İşçi Partisi Lideri Şimon Peres’in biyografisini yazmakla meşguldü. Bar Zohar, siyonizm ile revizyonizm arasındaki çekişmeyi Ben Gurion’un gözüyle anlattı. Revizyonist çizginin devamı sayılan Likud ve lideri Ariel Şaron konusunda umutlu olan Bar Zohar’a göre, “Şaron metamorfoza uğradı”. Bar Zohar, İsrail toplumundaki Aşkenazi-Sefaradi çatışmasını ayrıntılarıyla anlatırken, İsrail’de revizyonist hareketin Sefarad Yahudilerinin omuzları üzerinde iktidara yükselişinin ve o gün bugündür orada kalışının çarpıcı öyküsünü de renkli kişisel anılarıyla birlikte dile getirdi.

Yahudi yerleşimci hareketi, Gush Emunim’in önde gelen liderlerinden “Yerleşimci” İsrail Harel, “Vadedilmiş Topraklar” ve “Mesianik Düşünce” kavramlarını açıklarken, yerleşimci felsefesini “Nereye yerleşirsen orası ülken olur,” diyerek ifade etti. Aşırı sağcı olarak nitelenen ünlü Gush Emunim’in iddia edildiği gibi Mesianik olmadığını belirten Harel, barış için yerleşim merkezlerini gözden çıkaran İsrailileri, “Filistin terörünün” yorarak yumuşattığı kanısında. ABD’nin İsrail’e baskı yaptığını belirten Harel, İsrail’in ABD’nin peyki ya da kolonisi olmadığını söyledi.

İsrail’in ünlü yazarlarından Tom Segev bir “Yeni Tarihçi”. Türkiye’deki İkinci Cumhuriyetçileri çağrıştıran ve revizyonistler tarafından vatan hainliğiyle dahi suçlanan bu grup, 1980’lerde devlet tarafından açılan arşivleri araştırarak yazdıkları kitaplarla resmi İsrail tarihine alternatif bir tarih oluşturdu. Segev ile bu dönemin öyküsünün yanısıra, holokost ve siyonizm konusunu da ele aldık. Segev’e göre İsrail bugün “Post post-siyonizmi yaşıyor”.

Tel Aviv Üniversitesi, “Holokost ve Anti-Semitizm Merkezi”nde görevli “Holokost Uzmanı” Dr. Roni Stauber’le, holokostun İsrail’in ilk kuruluş yıllarında ve günümüzde niçin farklı algılandığını, İsrail mentalitesine etkilerini, holokosttan çı-

kan dersleri konuştuk. Stauber'e göre "Holokosttan çıkan dersler barışa engel değil".

"Holokost Kurtulanı" Fanny England, sadece İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi kamplarında yaşadıklarını anlatmakla kalmadı. 84 yaşındaki England ile holokostun anlamını, İsrail'in kendisi için önemini, Filistinlilere bakışını ve İsrail'in geleceğini de konuştuk. Arapların, Yahudilere duyduğu nefreti, Nazilerin nefretine benzeten ve barışa inanmasının zor olduğunu söyleyen England "Holokost yeniden olabilir. Tehlikedeyiz," dedi.

"AB Savunucusu" Kudüs İbrani Üniversitesi Profesörü Raymond Kohen, holokost ile Avrupa sahnesinden neredeyse silinen Yahudilerin, büyük katkı yaptıkları bu kültürün yeniden parçası olmaları gerektiğini ve buna hakları da olduğunu belirtti. AB vizyonunun İsrail'i, şu anda egemen olan aşırı sağcı ve Mesianik unsurlardan kurtaracağını belirten Kohen, hem İsrail'in hem Türkiye'nin AB üyeliği için "AB, Endülüs mü, yoksa Haçlı vizyonunu mu seçeceğine karar verecek," dedi. Kohen, İsrail'in ABD'ye çok bağımlı olduğunu ve bundan zarar görebileceğini düşünüyor.

"Amerikan Göçmeni" Susan Pye, ABD'den niçin İsrail'e göç ettiğinin öyküsünü anlattı. "Sadece İsrail'de Yahudi olmak zorunda değilim," diyen Pye, bir Yahudi gözüyle Amerikan toplumu, bir Amerikalı gözüyle de İsrail toplumunu değerlendirdi. Pye ile siyonizm, "Vadedilmiş Topraklar", İsrail-Filistin sorunu, İsrail'in dünyadaki imajı, intihar saldırılarının sıradan İsraillileri nasıl etkilediği ve bir Amerikan göçmeni olarak İsrail toplumuna ne denli uyum sağlayabildiğini de konuştuk.

Kısa Bir Değerlendirme

Mutat sorumuz konusunda (Neo-con'lar Likudnik midir?), ilk bölümden ortaya bence şöyle bir şema çıktı: Siyonist hareket, en başından beri iki farklı temel görüşü içinde barındırmıştı. Klasik siyonizm, siyasi siyonizm ya da İşçi Partisi siyonizmi adı verilen ve en başından beri siyonist hareketin liderliği-

ni üslenen hareketle, revizyonist siyonizm denen hareket arasında İsrail'in kuruluşu öncesinde ve sonrasında sürekli bir çatışma yaşanmıştı. Klasik siyonistler, ki bugünkü İşçi Partisi'nin ve sol hareketlerin kaynağını bu hareket oluşturuyordu, Filistinlilerle sert bir şekilde çatışmalarına karşın hep yerlerinden ettikleri Filistinliler için bir tür suçluluk duymuşlar, bir anlaşma umudunu taşımışlar ve iki tarafın da bir arada yaşayabileceğine inanmışlardı.

Likud'un ve diğer sağ partilerin kökenini oluşturan revizyonist siyonistlere göre ise, Filistinlilerle barış ve bir arada yaşamak mümkün değildi. Çünkü Filistinliler topraklarını hiçbir koşulda paylaşmak istemeyecekler ve her zaman amaçları İsrail'i yok edip topraklarını geri almak olacaktı. Ayrıca revizyonist görüşle iç içe gelişip büyüyen dinci siyonistlere göre ise "Vadedilmiş Topraklar" sadece ve sadece Yahudilere aitti. Kimsenin bu toprakları Yahudi olmayanlara vermeye hakkı yoktu. Oslo barış anlaşmalarını imzalayarak bunu deneyen İzak Rabin, fanatik bir İsraili dinci Yahudi tarafından ölümle cezalandırıldı.

"İsrail ve ABD Hakkında"

Klasik siyonistlerle, revizyonistler arasındaki çekişme bugün de İsrail siyasetini belirliyor. Sadece bununla kalmıyor, bu çekişme ABD'ye de uzanıyor. Bu nedenle *İsrail Sözlüğü'nün* "İsrail ve ABD Hakkında" ismini verdiğim ikinci bölümünü Washington'da yaptığım 10 söyleşiden oluşturdum. Böylece, birinci bölümde Jabotinsky'den başlayarak, Likud'a; oradan yerleşimcilerden oluşan, Mesianik olduğu iddia edilen ve İsrail'deki en önemli güç odaklarından biri olan Gush Emunim hareketine, Washington'a Yahudi lobisine, neo-con'lara ve yine Mesianik oldukları iddia edilen ve Bush'un oy tabanını oluşturan Evangelistlere uzanan bir çizgiyi izledim. Bu çizgi üzerindeki unsurlarla ayrıntılı söyleşiler yaptım ve ayrıca zaman zaman dönüp işin uzmanlarına fikir sordum.

Bu söyleşilerde mutlak sorumluluğun izini sürerken, "Neo-conlar kimdir, felsefeleri nedir, bu felsefenin şekillenmesinde bir

bölümünün Yahudi olmasının etkisi olmuş mudur, İsrail ile bağlantılarının niteliği nedir, Jabotinski'den Likud'a ve Gush Emunim'e uzanan revizyonist çizgi neo-con'lara mı bağlanıyor, Ortadoğu için nasıl bir senaryoları var, bu senaryo gerçekleşebilir mi, ABD'de giderek güç kazanan, Yeni liberaller (Neolib) kimdir, Neo-con'lardan farkları nedir, İsrail neden ABD için önemli, İsrail politikası ABD'nin bölgedeki çıkarlarına hizmet mi ediyor yoksa zarar mı veriyor, ABD'nin Ortadoğu politikası nasıl olmalı, Ortadoğu'da demokrasi mümkün mü, İslâm demokrasiye karşı mı, Irak'ta neler olacak, ABD-Avrupa uzlaşması mümkün mü gibi sorulara da cevap aradım. Yeri geldikçe Türkiye'ye ilişkin sorular da sordum..

Söyleşilerde, Amerika'daki Yahudi toplumunun özelliklerini de araştırdım. Yahudi toplumu nasıl örgütlenmişti, İsrail'e ve barış sürecine nasıl bakıyorlardı, Amerika'nın çıkarlarını, İsrail'in çıkarlarından daha mı üstte tutuyorlardı, ABD'yi bir Yahudi kabalin yönettiği iddiasına ne diyorlardı, dünyada ve ABD'de İsrail'e ve Yahudilere ilişkin giderek yoğunlaşan eleştiriler yeni bir anti-semitizmin habercisi miydi, anti-semitizm ile İsrail karşıtlığı arasındaki fark neydi?

Söyleşi konuklarımın büyük bölümünü; İsrail'deki revizyonist-siyonist ya da sağ-sol çatışmasının Amerikan Yahudi toplumundaki yansımaları da görmek için, bu toplumun farklı görüşteki üyeleri arasından seçtim ve konuklarımı yine küçük portrelerle tanıttım.

“Lobici” Keith Weissman, Yahudi lobisi olarak anılan AIPAC'ın dışilişkilerden sorumlu başkan yardımcısı. Weissman ile Yahudi lobisine ilişkin komplo teorilerinden AIPAC'ın Evangelist Hıristiyanlarla ilişkisine, neo-con'lara, İsrail'in AIPAC'ı ve AIPAC'ın İsrail'i ne kadar kontrol ettiğine, Amerikan Yahudilerin siyasi eğilimlerine kadar her konuyu konuştuğumuz çok uzun ve ayrıntılı bir söyleşi yaptık. Weissman, AIPAC hakkında komplo teorilerine konu olan iddiaları reddetti. “Et-kiliyiz, ama şeffafız,” dedi. “Karanlık ilişkilerimiz yok. Bizi destekleyenleri destekleriz. Dostlarımızın sadık dostuyuz. Başarımızın sırrı bu.”

“Neo-lib” Ron Asmus, “German-Marshall Fund of the United States” isimli Alman-Amerikan ortaklığı ile kurulmuş bir düşünce kuruluşunda görevli. Aynı zamanda, prestijli Dış İlişkiler Konseyi (CFR) üyesi. 1997-2000 yıllarında Dışişleri Bakanlığında Avrupa işlerinden sorumlu müşteşar yardımcısı olarak görev yaptı. NATO’nun genişlemesinin perde arkasındaki mimarlarından. Neo-con’lara tepki olarak oluşan, “Yeni liberaller” (neo-lib) ya da “Yeni demokratlar” (neo-dem) olarak anılan grubun etkili temsilcilerinden olan Asmus, “Büyük Ortadoğu”nun, tıpkı Doğu Bloku’nun NATO’ya entegre edildiği gibi Batı’ya entegre edilebileceğini savunuyor. Ancak Asmus’a göre bunun için, neo-con’ların savunduğunun aksine Avrupa ile uzlaşmak ve işbirliği yapmak gerekiyor. Türkiye’ye büyük önem veren Asmus, neo-con ve neo-lib’lerin hangi konularda aynı, hangi konularda farklı düşündüklerini anlattı. “İsrail o denli travmatize olmuş ki, ileriye göremiyor,” diyen Asmus, Bush yönetiminin İsrail politikasını eleştirdi.

“Neo-con” Joshua Murovchik, neo-con hareketinin kalesi sayılan Washington’un ünlü düşünce kuruluşlarından AEI’de (American Enterprise Institute) görevli. Neo-con felsesini anlatan kitapları ile tanınıyor. Murovchik, neo-con’ların kim olduğunu, felsefelerini, bu felsefenin hangi unsurlardan etkilenerek oluştuğunu, Ortadoğu hakkındaki senaryolarını anlattı, neo-con’lara ilişkin suçlamalara cevap verdi. “Kuşkusuz İsrail’in kalbimde özel bir yeri var ama Bosna’nın da öyle,” diyen Murovchik, Bosna’ya müdahalenin ardında da neo-con’ların olduğunu hatırlattı. Barış sürecini de konuştuğumuz Murovchik, Arafat yaşadıkça Ortadoğu’da çözüm olmayacağı kanısında.

“Ortadoğu Uzmanı” Prof. Daniel Brumberg prestijli Carnegie Endowment adlı düşünce kuruluşunda görevli, aynı zamanda ünlü Georgetown Üniversitesi’nde hoca. Brumberg ile ağırlıklı olarak neo-con’ların savunduğu gibi Ortadoğu’ya domino etkisi ile demokrasi gelip gelemeyeceğini tartıştık. Brumberg’e göre, neo-con’lar demokrasi getirme konusunda samimi ama bölge gerçeklerini ve daha uzun süre bölgedeki rejimlerle yaşamak zorunda kalacaklarını bilmiyorlar. Brum-

berg ile “İslâm demokrasiye karşı mı?”, “Ortadoğu rejimleri daha çok liberal olurlarsa daha az demokratik olmaları kabul edilebilir mi?” gibi sorularını da ele aldık. İsrail’in sertlik politikalarının sadece ABD’ye değil, kendisine de zarar verdiğini belirten Brumberg, Filistinlilerin tezlerini Washington’a anlatamadıkları kanısında

“Büyükelçi” Edward Walker, prestijli Ortadoğu Enstitüsü’nün başkanı. Clinton yönetiminde ve Bush yönetiminin ilk yılında Dışişleri Bakan yardımcılığı yapan Walker, İsrail’de de ABD büyükelçisi olarak görev yaptı. Walker, ABD-İsrail stratejik ortaklığının hangi zemine dayandığını, neo-con’ların ve Evangelistlerin Bush yönetiminin İsrail ve Ortadoğu politikasına etkilerini, ABD’nin Suudi Arabistan ve İsrail’e nasıl baktığını anlattı. Irak saldırısı ile birlikte İsrail ile ABD’nin daha önce hiç olmadığı kadar özdeşleştirilmesinin ABD’ye zarar verdiğini savunan Walker “Bush, Şaron ile arasına mesafe koymalı,” dedi. Walker, Irak’ta ABD’nin büyük hatalar yaptığını ve sonuçta yeni bir diktatörün geleceğini söyledi.

“Evangelist” Richard Hellman, ABD’de İsrail’i destekleyen Evangelist Hıristiyan örgütlerinin en önde gelenlerinden CI-PAC’ın (Hıristiyanların İsrail Halk Eylem Komitesi) başkanı. Hellman ile Evangelist Hıristiyan olmanın anlamını, bu inanca sahip olanların için İsrail’i desteklediklerini ve Mesih inançlarını, İsrail’e bu desteğin niteliğini, Evangelistlerin Amerikan yönetimleri üzerindeki etkisini konuştuk. Hellman, “Bush yönetimini etkileme gücüne sahibiz,” diyerek Filistinlilere taviz vermesi için İsrail’e baskı uygulanmasına izin vermeyeceklerini söyledi.

“Kadın Savaşçı” Stacy Burdett, anti-semitizme karşı savaşan ADL’nin (Anti-Defamation League - Karalamaya Karşı Birlik) Washington bürosunun başkan yardımcısı. Burdett, ADL’nin kuruluş nedeni, faaliyetleri ve çalışma yöntemlerinin yanı sıra, anti-semitizmin ABD ve dünyadaki son durumunu anlattı. Burdett, Avrupa’dakinin aksine ABD’de endişe verici bir anti-semitizm görülmediğini ancak Bush yönetimi altında dinin giderek önem kazanması sonucu din ve devlet işleri arasındaki

çizginin giderek bulanıklaşmasından endişe duyduklarını söyledi. Burdett ile anti-semitizm ile İsrail karşıtlığı arasındaki farkı da tartıştık.

“Barış Destekçisi” A.J. Rosenberg, Izak Rabin’in önerisiyle İsrail-Filistin barışına destek sağlamak için kurulan “İsrail Politika Kurumu” adlı kuruluştaki görevli. Uzun yıllar AIPAC’ta da çalışan Rosenberg, Yahudi lobisinin barıştan çok savaşa, Rabin’den çok Şaron’a destek verdiği kanısında. ABD yönetimindeki neo-con’lardan revizyonist görüş taşıyan ve “Büyük İsrail” fikrine sahip olanlardan bazılarının, Başkan Bush’u yanlış yönlendirdikleri ve İsrail’in çıkarına olmamakla birlikte, Şaron’un politikalarını desteklemesini sağladıklarına inanıyor. Rosenberg’e göre, İsrail-Filistin barışı mümkün ve hatta bu iki ulusun kaderi. “İsrail ve Filistinliler arasındaki uzlaşma, Yahudi ve Müslümanlar arasında kültürel bir uzlaşmanın yolunu açacak” diyen Rosenberg’le, diaspora psikolojisini, anti-semitizm ile İsrail karşıtlığı arasındaki farkı ve Evangelistlerle-Yahudilerin işbirliği konularını da tartıştık

“Yerleşim Gözlemcisi” Geoffrey Aronson, Filistin-İsrail sorununa iki devletli bir çözüm bulunmasına ve İsrail’in 1967’de işgal ettiği topraklardan çekilmesine katkıda bulunmak için kurulan ve İsrail’deki “Barış Şimdi” örgütü ile işbirliği yapan FMEP’in (Ortadoğu Barış Vakfı) başkan yardımcısı. Vakıf, iki ayda bir Yahudi yerleşim merkezlerinin inşasını izleyen bir rapor yayınlıyor. Aronson’a göre, sorunun barışçı çözümü zor, iki taraf sonuna dek savaşıyor. Filistin intifadasının ve şiddet olaylarının İsraililere nihayet işgalin bir bedeli olduğunu göstermeye başladığını savunan Aronson’a göre artık Filistin devleti de çözüm değil çünkü “Şaron, Filistin devleti fikrini dejenere etti”.

“İsrail’in Savunucusu” Bary Jacobs, AIPAC’tan sonra Washington’daki ve dünyadaki en etkili Yahudi örgütlerinden AJC (Amerikan-Yahudi Komitesi) Dışilişkiler Koordinatörü. Jacobs ile öncelikle ABD’deki Yahudi lobisinin, Türkiye’ye verdiği destekte başrolü oynayan bu örgütün bu desteğinin nedenini ve Türk-İsrail ilişkisi ile bağlantısını konuştuk. Jacobs, İsrail-

il'in ABD için neden önemli olduğunu ve bu politikanın niçin yönetimden yönetime değişmesinin sözkonusu olmadığını anlattı. İsrail'e yönelik eleştirileri haklı bulmayan Jacobs, "Arafat terörü durdurmadıkça İsrail ödün veremez çünkü bu zayıflık olarak algılanır," dedi.

Notlar

Oldukça hacimli "Notlar" bölümü, klasik bir notlar bölümü olmaktan ziyade, her iki bölümde ele alınan konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak için hazırlanmış bir okuma kılavuzu niteliğini taşıyor. Aynı zamanda, dengeli bir okuma sağlamak için, söyleşilerde ifade edilen görüşlere karşı argümanları içermesine de dikkat ettim. Notların ilk bölümünde siyonizm hakkındaki farklı görüşlere geniş olarak yer verdikten sonra, siyonizm türlerini ve bunların bugünkü İsrail siyasi yelpazesinin neresinde yer aldıklarını açıklamaya çalıştım.

"Manda Dönemindeki Yahudi Yeraltı Örgütleri" bölümünde, birinci bölümdeki söyleşilerde sıkça karşımıza çıkan, Haganah, Irgun ve Lehi'yi tanıtırken bu örgütler tarafından gerçekleştirildiği bugün genel kabul gören "Deir Yassin Katliamına" da ayrıntılı bir şekilde yer verdim. "Partiler ve Parlamento Dışı Hareketler" bölümünde, "Barış Şimdi" hareketinin yanısıra İsrail'deki en önemli güç odaklarından birisi olarak kabul edilen ve revizyonist hareketle iç içe büyümüş olması nedeniyle izini sürdüğümüz soruyu da yakından ilgilendiren "Gush Emunim" hareketine de oldukça geniş yer ayırdım. Günümüzdeki "Yahudi Yeraltı Örgütleri"ni ele alırken bunların Gush Emunim ile bağlantısı üzerinde de durdum. Yahudi fundamentalizminin İzak Rabin'in ölümüne etkilerini araştırdıktan sonra "Yahudi Fundamentalizmi ve ABD" bölümüne yer verdim. Bu bölümün mutlak sorumluluk açısından özellikle ilginç olduğuna dikkatinizi çekmek isterim.

"Liderler" bölümünde, söyleşilerde adı geçen liderlerin biyografilerini aktarırken, bir anlamda İsrail'in tarihinin kısa bir özetini de, mümkün olduğunca kronolojik bir sırayla aktar-